

Samenwerkingsregeling afhandeling besmeurde vogels

Voor de afhandeling van grote aantallen besmeurde vogels die op zee, kusten en oevers van de zoute wateren van Nederland worden aangetroffen

Deel 1: de grondslag

Datum: 9 april 2009
Van: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat Noordzee
Versie: revisie op versie 19 oktober 2007
Status: definitief

Inhoudsopgave

Voorwoord

1	De Samenwerkingsregeling	4
1.1	Bedreigingen voor vogels op zee	4
1.2	Samenwerkende organisaties bij afhandeling besmeurde vogels	4
1.3	Afbakening en doelstelling van de Samenwerkingsregeling	4
1.4	Verankering en toepassingsgebied van de Samenwerkingsregeling	5
1.5	Relevante wet- en regelgeving	5
1.6	Relatie van de Samenwerkingsregeling met andere plannen	6
1.7	Inwerkingtreding van de Samenwerkingsregeling	6
1.8	Afstemming, invoering en instandhouding van de Samenwerkingsregeling	7
2	Korte beschrijving van de afhandeling en coördinatietaken	8
2.1	Melding	8
2.2	De Samenwerkingsregeling van kracht verklaren	9
2.3	Opstarten van de actie	9
2.4	Coördinatie van de acties	10
2.5	Overleg en informatie ten tijde van de actie	12
2.6	Operationele opschaling	12
2.7	Bestuurlijke opschaling	13
2.8	Beëindiging en financiële afhandeling	13
2.9	Wetenschappelijk onderzoek	14
2.10	Communicatie en persvoorlichting	14
3	De samenwerking per organisatie met hun taken en verantwoordelijkheden	15
3.1	Rijkswaterstaat	15
3.2	Ministerie van LNV	15
3.3	Gemeente	15
3.4	K1- klasse vogelkustasielen	16
3.5	NZG/NIOZ	17
3.6	Sea Alarm	17
3.7	NOIVBD	17
3.8	Diergaarde Blijdorp	17
4	Relevante regels en procedures	18
4.1	Regels omtrent veiligheid en gezondheid van mensen	18
4.2	Behandeling met olie verontreinigd afvalwater en afvalproductie	18
4.3	Afhandeling levende vogels	18
4.4	Afhandeling van dode vogels	19
4.5	Deskundigen en vrijwilligers	19
4.6	Financiële grondslag	19
4.7	Aansprakelijkheid	20
5	Lijst van de gebruikte afkortingen	21

Lijst met figuren

Figuur 1:	Hoofdstappen in de afhandeling besmeurde vogels	8
Figuur 2:	Hoofdschema betrokkenen bij de Samenwerkingsregeling	9
Figuur 3:	Organigram van operationele functionarissen	11
Figuur 4:	Vertegenwoordigers RWS en Gemeente bij opschaling volgens GRIP	13

Voorwoord

In het voortraject van het opstellen van de nota "Om kwetsbare zee- en deltagebieden te beschermen" door Rijkswaterstaat, onderdeel van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, hebben maatschappelijke organisaties aandacht gevraagd voor de positie van vogels die door olie vervuild op de kusten aanlanden. In overleg met de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Minister van Verkeer en Waterstaat in 2005 aan Rijkswaterstaat gevraagd met betrokken organisaties een regeling op te stellen waarin de maatschappelijke zorg voor met olie besmeurde vogels door incidenten op de Noordzee, Waddenzee of Zeeuwse delta tot zijn recht komt.

De voor u liggende Samenwerkingsregeling afhandeling besmeurde vogels is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met zowel de overheidsorganisaties als de maatschappelijke organisaties. Betrokkenen zijn van mening dat in deze regeling een toereikende aanpak is vastgelegd indien zich, onverhoopt, een incident voordoet waarbij veel besmeurde vogels betrokken zijn. De aanpak is erop gericht het dierenleed tot een minimum te beperken en hulp te bieden aan vogels die kansrijk zouden kunnen revalideren. Tevens borgt de regeling een adequate registratie van de aantallen slachtoffers en evaluatie van het incident.

De Samenwerkingsregeling beschrijft in hoofdlijnen de afgesproken aanpak. Het beschrijft welke organisaties samenwerken, en hoe de coördinatie, communicatie en persvoorlichting is afgesproken. Betrokkenen zijn het erover eens dat op basis van deze beschrijving in redelijkheid een actie gecoördineerd kan worden uitgevoerd. Wel dient iedere organisatie te beoordelen in hoeverre de eigen activiteiten door hen zelf in een apart draaiboek zal worden uitgewerkt.

Door het ondertekenen van de Samenwerkingsovereenkomst, waarvan de Samenwerkingsregeling de uitwerking is, hebben de betrokken partijen aangegeven dat, wanneer grote aantallen besmeurde vogels aanspoelen, zij gezamenlijk zullen optreden.

De Samenwerkingsregeling bestaat uit drie delen:

1. de grondslag van de Samenwerkingsregeling,
2. de uitwerking van de operationele aanpak,
3. additionele informatie.

1 De Samenwerkingsregeling

1.1 Bedreigingen voor vogels op zee

Bij het vervoer van olie door schepen, varend op de Noordzee, Waddenzee en in de Zeeuwse delta kunnen zich incidenten voordoen waardoor olie in het water terecht komt. Olieverontreinigingen hebben schadelijke effecten op het ecologisch en economisch milieu waardoor de olie zo snel mogelijk opgeruimd dient te worden. Op vogels die op het water aanwezig zijn is olie potentieel dodelijk, met name vanwege:

- het beschadigen van de structuur van het verenkleed, waardoor de isolerende werking verloren gaat, onderkoeling optreedt, en het normale gedrag niet meer mogelijk is, zoals vliegen en voedsel vergaren;
- aantasting van het stofwisselingssysteem door de toxische effecten van de binnengekregen olie.

Wereldwijd wordt aandacht gevraagd voor afhandeling van besmeurde vogels als gevolg van olieverontreinigingen. Deze afhandeling is het meest kansrijk en effectief wanneer betrokken organisaties volgens een afgesproken plan samenwerken.

1.2 Samenwerkende organisaties bij afhandeling besmeurde vogels

Samenwerking van overheidsorganisaties, deskundige maatschappelijke organisaties en wetenschappers is essentieel voor een verantwoorde aanpak indien er in Nederland een groot aantal besmeurde vogels wordt aangetroffen.

Rijkswaterstaat (RWS) is als onderdeel van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W), verantwoordelijk voor het opruimen van olie op zee en voor olie die aanspoelt op de kusten. Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor het beleid t.a.v. vogelopvangcentra en soortbescherming. De gemeenten beheren hun kuststrook terwijl de Waterschappen de veiligheid van de zeekeringen (duinen en dijken) beheren.

De 5 Klasse 1 vogelkustasielen van Nederland hebben zich gespecialiseerd in het behandelen van met olie besmeurde vogels. De werkgroep Nederlandse Zeevogelgroep (NZG) doet o.l.v. het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) al jarenlang onderzoek naar zeevogelsterfte en de effecten daarvan op de populaties. Sea Alarm vraagt wereldwijd aandacht voor het probleem van de besmeurde vogels en adviseert organisaties over de aanpak. In Europees verband wordt gewerkt aan een "European Oiled Wildlife Response Plan" met richtlijnen voor een gecoördineerde aanpak. Ook Nederland neemt daaraan deel via vertegenwoordigers van een aantal van de genoemde organisaties. De Samenwerkingsregeling afhandeling besmeurde vogels, kortweg de Samenwerkingsregeling, is het Nederlandse antwoord op deze richtlijn.

1.3 Afbakening en doelstelling van de Samenwerkingsregeling

De Samenwerkingsregeling beschrijft hoe de organisaties samenwerken bij de afhandeling van grote aantallen besmeurde vogels die op de kusten en oevers van de Nederlandse zoute wateren worden aangetroffen. Zij werken in het kader van de Samenwerkingsregeling samen teneinde een centraal gecoördineerde en efficiënte aanpak te realiseren inzake levende en dode vogels als gevolg van een milieu-incident op zee.

De aanpak van het "afhandelen", zoals uitgewerkt in deze Samenwerkingsregeling betreft het verzamelen, selecteren, registreren, zo nodig euthanaseren, afvoeren, onderzoeken, schoonmaken en verzorgen van met olie of andere kleverige substantie besmeurde vogels. Schoongemaakte vogels worden teruggeplaatst in zee. De gemaakte kosten worden verhaald op de vervuiler indien deze bekend is.

Buiten de scope vallen het geven van waarschuwingen aan de bevolking en het afkondigen/handhaven van maatregelen; deze taken zijn ingebed in de aanpak van rampen en zware ongevallen door de gemeentelijke diensten.

Doelstellingen van de Samenwerkingsregeling zijn:

- het dierenleed zo beperkt mogelijk te houden;

- hulp te bieden aan de vogels die kansrijk zouden kunnen revalideren;
- gelegenheid te geven tot een wetenschappelijke analyse naar de omvang van de schade;
- procedurele afspraken te maken om op grond van evaluaties de afhandeling te verbeteren;
- te zorgen voor een zo onbelemmerd mogelijk opruiming van de olie op zee, kust en oevers;
- duidelijkheid te geven over de financiële afhandeling.

Door ondertekening van de Samenwerkingsovereenkomst door de betrokken organisaties wordt de beschreven werkwijze bekrachtigd.

1.4 Verankering en toepassingsgebied van de Samenwerkingsregeling

De Samenwerkingsregeling geldt voor de kusten en oevers van de Noordzee, Waddenzee en Zeeuwse delta. Voor het Waddengebied geldt dat de oevers van het vaste land van Groningen, Friesland en Noord-Holland, als ook de Waddenoever van de eilanden onder de regeling vallen.

Daarmee is deze regeling qua reikwijdte in overeenstemming met de Samenwerkingsregeling Bestrijding Kustverontreinigingen Rijkswaterstaat (SBK). De Samenwerkingsregeling is in feite een uitwerking van de in de SBK genoemde aanpak van olieslachtoffers voor zover dat vogels betreft. Namens de kustdiensten van Rijkswaterstaat neemt Rijkswaterstaat Noordzee overeenkomstig de afspraken in de SBK de coördinatie van de afhandeling van de besmeurde vogels op zich.

1.5 Relevante wet- en regelgeving

Indien besmeurde vogels aanspoelen bestaat er geen wetgeving waarin de zorg voor deze dieren genoemd staat. Wel kan in het kader van diverse wetgeving geconstateerd worden dat het opruimen van kadavers noodzakelijk is ter voorkoming van besmetting van mensen en andere dieren. Tevens dient voorkomen te worden dat het publiek onoordeelkundig in contact komt met olie op nog levende besmeurde, mogelijk zieke vogels, b.v. bij het oprapen dan wel het zelfstandig willen schoonmaken van deze vogels.

De bestrijding van een incident op de Noordzee, als gevolg waarvan besmeurde vogels kunnen aanlanden, is geregeld in de Wet Bestrijding Ongevallen Noordzee (BON). De uitwerking van deze wet is het Rampenplan voor de Noordzee. Uitvoering gebeurt onder verantwoordelijkheid van de minister van V&W. De Kustwacht is operationeel de coördinerende organisatie waarbij Rijkswaterstaat voor milieuvervuiling, waaronder de besmeurde vogels vallen, de uitvoerende organisatie is. In de wet is o.m. het schadeverhaal aan het milieu geregeld.

De Waterstaatswet 1900 (herzien in 2002) geeft aan over welke voorzieningen Rijkswaterstaat dient te beschikken om adequaat op te kunnen treden bij gevaarlijke situaties van de waterstaatswerken. Calamiteitenplannen en –organisaties behoren daartoe, alsmede afstemming hiervan met de overige overheden.

De Wet Bodembescherming betreft de kwaliteit van o.a. de kusten en oevers van de Nederlandse wateren. Aangelande besmeurde vogels bedreigen, net als de olie zelf, de economische en ecologische functies van die bodem en dienen daarom verwijderd te worden. De Wet op de Strandvonderij regelt wat er moet gebeuren met aangespoelde objecten van scheeps- en vliegtuigincidenten in de gemeentelijk ingedeelde kustgebieden. De Burgemeester is de strandvonder en dient bij aangetroffen bederfelijke waar passende maatregelen te treffen.

De Destructiewet geeft de voorwaarden aan voor het vernietigen van kadavers van gehouden dieren en is dus niet van toepassing op de Samenwerkingsregeling.

De Flora en Faunawet van 2002 regelt de bescherming van planten- en diersoorten. Daaraan toegevoegd is een zorgplicht. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren en betekent dat men handelingen dient te voorkomen die nadelige gevolgen hebben voor de flora en fauna. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

De Wet Rampen en Zware ongevallen betreft o.a. de situatie waarin het milieu in ernstige mate wordt bedreigd. De gemeentelijke diensten (waaronder brandweer, politie en geneeskundige hulpverlening) zijn eerst aangewezen. De burgemeester staat aan het hoofd van de rampenbestrijding. Indien de afhandeling van een incident als gevolg waarvan besmeurde vogels aanlanden dat vereist, kan de burgemeester de activiteiten uit de Samenwerkingsregeling inpassen in de benodigde maatregelen voor de aanpak van het incident.

1.6 Relatie van de Samenwerkingsregeling met andere plannen

De Samenwerkingsregeling gaat uit van de bevoegdheden, verantwoordelijkheden en activiteiten van de betrokken overheidsorganisaties en de maatschappelijke betrokkenheid van de samenwerkende milieu- en wetenschappelijke organisaties.

In het kader van deze Samenwerkingsregeling zijn de volgende plannen relevant:

- Rampenplan voor de Noordzee 2006
- Samenwerkingsregeling Bestrijding Kustverontreinigingen 2006, RWS
- Coördinatieplan Rampenbestrijding Waddenzee, 2005
- Provinciaal coördinatieplan Zeeland 2002
- Gemeentelijke Rampen en bestrijdingsplannen
- Calamiteitenplannen landschapsbeheerders, hoogheemraadschappen etc.
- Calamiteitenplannen Regionale RWS diensten t.w. Noord Nederland, Noord Holland, Zuid-Holland, Zeeland en Noordzee
- Interventieplan olievogels, Vlaamse overheid, 2004
- Draaiboek zeehonden Waddenzee, 2002

De Samenwerkingsregeling kan los van bovenstaande plannen geactiveerd worden en heeft dus een geheel zelfstandig karakter. Indien de omstandigheden daarom vragen kan de Samenwerkingsregeling echter ook in het kader van één van deze bovenstaande plannen worden geactiveerd (zie ook hoofdstuk 2, Bestuurlijke opschaling).

1.7 Inwerkingtreding van de Samenwerkingsregeling

Niet elk incident waarbij besmeurde vogels worden aangetroffen, zal aanleiding zijn om de Samenwerkingsregeling in werking te stellen. De noodzaak voor activering hangt samen met de ernst van de situatie en het capaciteitsbeslag tengevolge hiervan op de twee dichtsbijzijnde K1-vogelkustasielen.

Het verzoek tot het van kracht verklaren van de Samenwerkingsregeling wordt dan door het K1-vogelkustasiel waar de eerste opvang plaats vindt, aan RWS gesteld. Wanneer RWS besluit de Samenwerkingsregeling van kracht te verklaren heeft RWS de eindverantwoordelijkheid voor het gecoördineerd laten verlopen van de actie en voor de financiële afhandeling van de kosten die zijn gemoeid met de werkzaamheden die voortvloeien uit de Samenwerkingsregeling.

De Samenwerkingsregeling voorziet in hoofdlijnen in het uitvoeren van de volgende werkzaamheden:

- het inrichten van één of meer Tijdelijke Opvangcentra voor Vogels (TOV) en operationeel houden totdat alle gerevalideerde vogels zijn teruggeplaatst;
- het coördineren van het verzamelen en transporteren van levende en dode vogels;
- het afstemmen met de activiteiten op het strand rond het opruimen van angespoelde olie;
- het coördineren van de inzet van vrijwilligers;
- het uitvoeren van onderzoek naar de dode vogels en impact van de ramp op de vogelpopulatie;
- het uitvoeren van een evaluatie, inclusief aanbevelingen voor mogelijke verbeterpunten voor de aanpak;
- het dragen van de kosten van de actie en het verhalen van de kosten op de vervuiler.

1.8 Afstemming, invoering en instandhouding van de Samenwerkingsregeling

De Samenwerkingsregeling bestaat uit drie documenten:

- deel 1 bevat de grondslag van de Samenwerkingsregeling, zoals aard van de samenwerking, de samenwerkingsorganisatie en de taken op hoofdlijnen;
- deel 2 bevat de uitwerking van de operationele aanpak per deelnemende organisatie en de daarbij behorende functionarissen;
- deel 3 bevat de additionele informatie, nodig bij de uitvoering, zoals de contactgegevens.

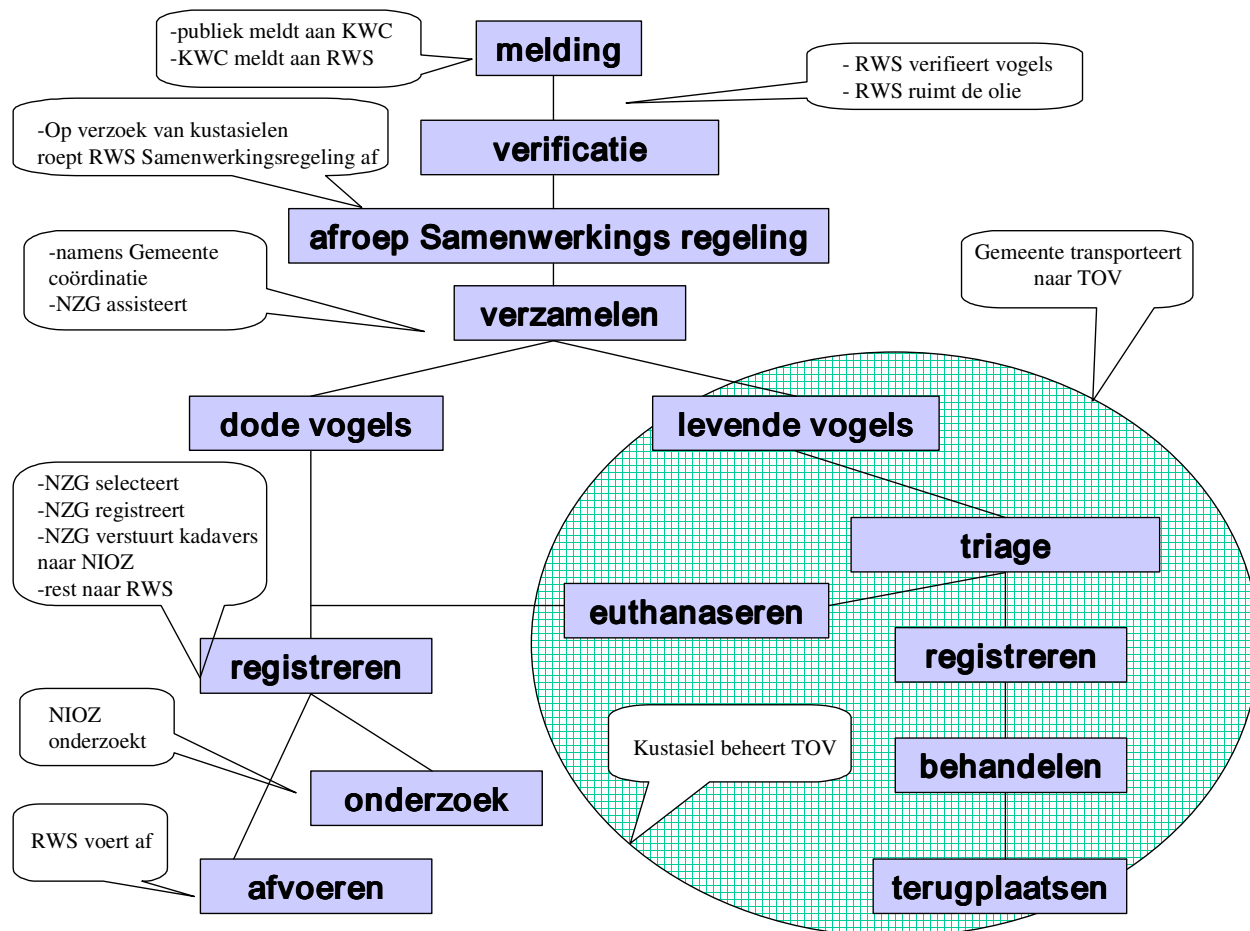
Aangezien de Samenwerkingsregeling een uitwerking van een activiteit uit de SBK is, neemt RWS de verantwoordelijkheid op zich voor de afstemming, invoering en instandhouding van de Samenwerkingsregeling.

Tot de afstemming behoort het overleg tussen alle betrokken organisaties om tot samenwerking te komen zoals in de Samenwerkingsregeling is overeengekomen en vastlegging van de samenwerking in een Samenwerkingsovereenkomst.

Tot de invoering behoort het faciliteren van organisaties om volgens de Samenwerkingsregeling te kunnen gaan werken, waaronder het houden van de eerste oefening.

Tot de instandhouding behoort het actualiseren op aangeven van betrokken organisaties van de opgenomen documenten (zoals procedures en gegevens), en waar nodig zorgen voor afstemming indien er voorstellen tot wijziging van de Samenwerkingsregeling of wijzigingen in de Samenwerkingsovereenkomst nodig zijn. Ook het regelmatig oefenen behoort tot deze taak.

2 Korte beschrijving van de afhandeling en coördinatietaken

Figuur 1: Hoofdstappen in de afhandeling besmeurde vogels

2.1 Melding

Een melding dat meerdere met olie besmeurde vogels gevonden zijn, bereikt meestal een vogelkustasiel of een lid van de NZG. De melding dient doorgestuurd te worden naar het Kustwacht Centrum (KWC) in Den Helder, algemeen meldpunt Noordzee-incidenten. Het KWC geeft via de 24-uurspost van RWS dienst Noordzee (RWS-NZ) de melding door aan de Chef van de Wacht van RWS-NZ. Samen wordt besloten hoe de verificatie zal worden uitgevoerd.

Chef van de Wacht krijgt behalve meldingen over aangespoelde besmeurde vogels ook de meldingen van (dreigende) kleine en grote olie-incidenten op zee via de Kustwacht binnen. Op basis van alle informatie besluit de Chef van de Wacht of de betreffende regionale RWS-dienst en de K1-vogelkustasiel(en) gewaarschuwd moeten worden indien zij dat nog niet zijn. Vanaf dat moment vindt er in het kader van de Samenwerkingsregeling over en weer informatie uitwisseling plaats tussen RWS en de K1-vogelkustasielen (levende vogels) en het NIOZ (onderzoek dode vogels en actuele kennis aanwezigheid vogels op zee).

2.2 De Samenwerkingsregeling van kracht verklaren

Onder reguliere omstandigheden zullen levende met olie besmeurde vogels naar het dichtstbijzijnde K1-vogelkustasiel worden gebracht. Van Noord naar Zuid zijn dit De Fûgelpits (Moddergat), Ecomare (Texel), Vogelhospitaal (Haarlem), Vogelklas Karel Schot (Rotterdam) en De Mikke (Middelburg). Bij de opvang van olievogels houden zij onderling contact.

De capaciteit van een vogelasiel is o.a. afhankelijk van de vogelsoort, de mate van besmeuring, de soort olie, de reeds aanwezige vogels en de beschikbare bemensing (deskundigen en vrijwilligers). De beheerder van elk vogelkustasiel bepaalt de actuele capaciteit aan de hand van dit soort factoren.

Zodra blijkt dat de capaciteit van een K1-vogelkustasielen dreigt te worden overschreden informeert de vogelkustasielbeheerder de Chef van de Wacht. Deze vraagt de vogelkustasielbeheerder naar de actuele en verwachte situatie.

Als ook een 2^e vogelkustasiel dreigt vol te raken neemt de vogelkustasielbeheerder opnieuw contact op met de Chef van de Wacht en verzoekt om het afroepen van de Samenwerkingsregeling. Op grond van de melding(en) en de verificatie zal de Chef van de Wacht samen met de vogelkustasielbeheerder bepalen of het inrichten van een TOV noodzakelijk is. Zoja, dan wordt de Samenwerkingsregeling van kracht verklaard door de Chef van de Wacht die daarmee zorgt voor een gecoördineerde, centrale aanpak. De Chef van de Wacht meldt binnen 24 uur schriftelijk het genomen besluit aan het vragende vogelkustasiel

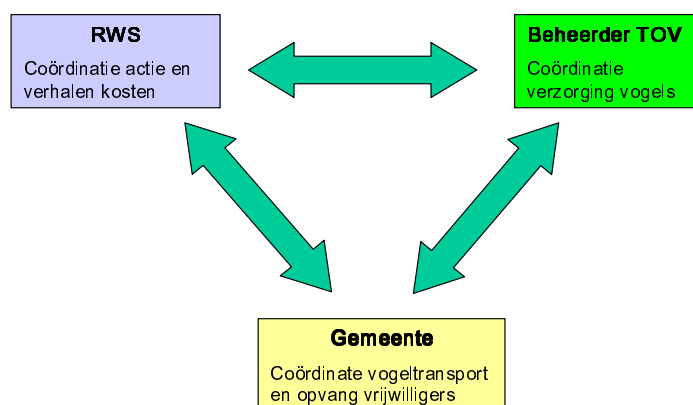
2.3 Opstarten van de actie

De Chef van de Wacht benoemt een **contactpersoon RWS**¹ die verder de afhandeling coördineert en over de voortgang rapporteert aan de Chef van de wacht.

Chef van de Wacht geeft via een bestaande afroepovereenkomst de aannemer opdracht het TOV binnen 48 uur in te richten en operationeel te houden. De aannemer wijst een **uitvoerder TOV**, technisch beheerder en financieel administratieve kracht voor het TOV aan. De Chef van de Wacht alarmeert de regionale kustdienst RWS die de **coördinator olieruiming** oproept.

De vogelkustasielen benoemen een **beheerder TOV** voor de coördinatie van de vogelverzorging en deze meldt zich bij de contactpersoon RWS. Het TOV wordt gezien als dependance van het dichtst bijgelegen vogelkustasiel.

De beheerder TOV roept de **coördinator vrijwilligers** op en regelt in hun eigen netwerk de eerste groep deskundigen, waaronder een dierenarts voor het TOV.

Figuur 2: Hoofdschema betrokkenen bij de Samenwerkingsregeling

Contactpersoon RWS bepaalt een voorkeur voor de locatie van het op te richten TOV op basis van een regelmatig geactualiseerde lijst met mogelijke locaties, zoals door de

¹ Uit praktische overwegingen kan dit de Chef van de Wacht zelf zijn gedurende een deel of de gehele actie

gemeenten op verzoek van RWS-NZ is opgegeven. Afgesproken is dat op de Waddeneilanden om technische en organisatorische redenen geen TOV zal worden ingericht. Contactpersoon RWS neemt contact op met de **ambtenaar Openbare orde en Veiligheid (AOV-er)**² van de gemeente met de voorkeurlocatie. Samen kiezen contactpersoon RWS en de AOV-er van de gemeente dan de definitieve plaats voor het TOV. Contactpersoon RWS meldt deze locatie aan de Chef van de Wacht en aan de beheerder TOV.

De contactpersoon RWS verzoekt de gemeente de **coördinator besmeurde vogels** aan te wijzen die de gemeente bij de strandactie vertegenwoordigt. In de preparatiefase heeft de gemeente met het Waterschap afgesproken wie de coördinator besmeurde vogels levert. De contactpersoon RWS spreekt met de coördinator besmeurde vogels van de gemeente af welke locatie geschikt is als verzamelpunt van de strandactie.

De contactpersoon RWS verzoekt de NZG om een **assistent NZG** voor de coördinator besmeurde vogels aan te wijzen voor het verzamelen van de vogels op het strand. Deze assistent NZG is tevens aanspreekpunt voor het NIOZ. De contactpersoon RWS geeft de verzamellocatie door aan de NZG en aan de Chef van de Wacht.

De contactpersoon RWS brengt van de overige getroffen gemeente(n) de Ambtenaar Openbare orde en Veiligheid op de hoogte van de ontwikkelingen.

De contactpersoon RWS informeert het **Crisisteam** van het ministerie van LNV over de situatie.

2.4 Coördinatie van de acties

RWS-NZ is eindverantwoordelijke voor de coördinatie van de werkzaamheden van de regionale kustdiensten (opruimen van de olie en afvoeren van besmeurde vogels), van de beheerder TOV (afhandeling levende vogels) en van de gemeente (verzamelen en transporteren vogels, opvang vrijwilligers).

Strandactie

De coördinator olieruiming RWS en coördinator besmeurde vogels van de gemeente stemmen de inzet op het strand af voor zowel het olie opruimen (indien daar sprake van is) door RWS als het verzamelen van besmeurde vogels o.l.v. de gemeente.

Bij het verzamelen en transporteren van de besmeurde vogels ondersteunt de assistent NZG de coördinator besmeurde vogels. RWS zorgt via de coördinator olieruiming voor het materiaal voor het vangen en vervoeren van de besmeurde vogels. Dit materiaal ligt opgeslagen in strandcontainers langs de kust, in beheer bij de regionale kustdiensten van RWS. Extra materiaal heeft RWS centraal opgeslagen en kan door de coördinator olieruiming RWS aan de Chef van de Wacht gevraagd worden. De gemeente zorgt voor het transport naar het TOV. Bij te weinig transportcapaciteit vanaf de Waddeneilanden, assisteert LNV met haar schepen op verzoek van de coördinator besmeurde vogels van de gemeente.

Transport van dode vogels in dozen naar het NIOZ wordt door de assistent NZG gecoördineerd. Indien voldoende vogels voor onderzoek zijn geselecteerd, draagt de assistent NZG de kadavers in vaten via de coördinator besmeurde vogels over aan de coördinator olieruiming voor destructie.

TOV

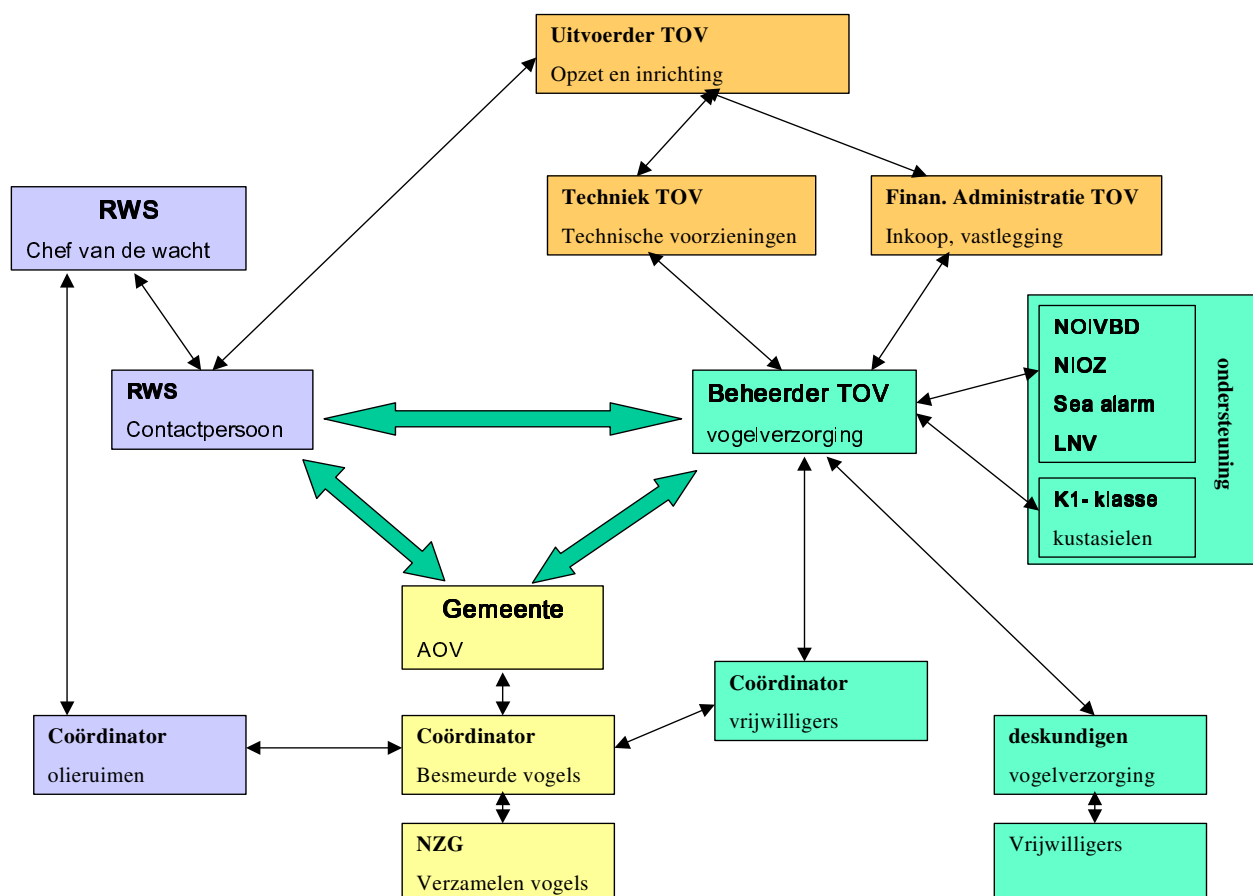
De door de aannemer aangestelde uitvoerder TOV heeft tot taak het TOV gebruiksklaar in te richten, draagt de zorg voor de techniek over aan de technisch beheerder en de verzorging van de besmeurde vogels aan de beheerder TOV. Tevens stelt hij de administratieve kracht beschikbaar aan de beheerder TOV. De technisch beheerder heeft contact met de beheerder TOV over de technische wensen. De uitvoering van die wensen gaat in overleg met de uitvoerder TOV.

In principe is het TOV binnen 48 uur operationeel. Dan worden eerst de gestabiliseerde, besmeurde vogels van de actie uit de vogelkustasielen naar het TOV gebracht. De

² Per gemeente is aangegeven of er voor de regeling in plaats van de AOV-er een contactpersoon is aangewezen. In de tekst wordt daarin geen onderscheid gemaakt.

doorlooptijd van een levende, besmeurde vogel in een TOV is van diverse factoren afhankelijk, maar bedraagt ongeveer 7 dagen. De beheerder TOV coördineert het terugplaatsen in zee van schoongemaakte vogels vanuit het TOV. Tussen ongeveer 18 uur en 8 uur worden geen vogels schoongemaakt en dient het rustig in het TOV te zijn.

In het TOV zal de behandeling van de besmeurde vogels geschieden volgens het standaard protocol vogelkustasielen. De eerste stap betreft de triage o.l.v. een dierenarts: het onderzoek naar de herstelkans van de besmeurde vogel. Indien deze als te laag wordt ingeschat, vindt op deskundige wijze euthanasie plaats.

Figuur 3: Organigram van operationele functionarissen

Vrijwilligers

De coördinator vrijwilligers zorgt in nauw overleg met de beheerder TOV en coördinator besmeurde vogels op het strand voor het oproepen van de gewenste krachten. De coördinator vrijwilligers zendt de vrijwilligers na selectie, registratie en algemene instructies door naar de beheerder TOV of coördinator besmeurde vogels, waar zij zich melden. Beiden controleren de gegevens van de zich aanmeldende vrijwilligers met de registratiegegevens die de coördinator vrijwilligers dagelijks naar hen toestuurt.

De feitelijke instructies vinden plaats in het TOV door een deskundige of op het strand door de assistent NZG. De coördinator vrijwilligers houdt de supervisie over de training, veiligheid, gezondheid e.d. van hen. Tevens overlegt de coördinator vrijwilligers met de AOV-er van de gemeente over het vervoer naar en van het TOV en de verzamelplaats bij het strand.

De AOV-er van de gemeente regelt in overleg met de beheerder TOV en de coördinator besmeurde vogels van de gemeente de voeding van de betrokkenen en regelt noodzakelijke slaapplekken voor een beperkte groep deskundigen. De meeste vrijwilligers zullen per dag ingezet worden en 's-avonds weer naar huis gaan.

2.5 Overleg en informatie ten tijde van de actie

Op *tactisch niveau* maken de contactpersoon RWS, de beheerder TOV en de AOV-er van de gemeente de plannen op basis van de Samenwerkingsregeling. In principe kan dit telefonisch en bilateraal, waarbij de contactpersoon RWS de spil is. Indien daarvoor aanleiding is, vindt gezamenlijk overleg plaats in één van de kantoren van RWS, de gemeente of bij het TOV.

Verder houden deze partijen elkaar regelmatig op de hoogte van de voortgang, bespreken mogelijke wijzigingen in de plannen en geven elkaar de noodzakelijke informatie. Een ieder legt gedurende de actie kerngegevens vast zoals onderling is afgesproken, bestemd voor de dagelijkse en eindrapportage. Verder is een ieder verantwoordelijk voor de uitvoering van de afgesproken activiteiten in de eigen organisatie.

Op *operationeel niveau strandactie* houden de coördinator olieruimen en coördinator besmeurde vogels regelmatig overleg om de activiteiten op en nabij het strand op elkaar af te stemmen. Dit kan via mobiele telefoons of door ontmoeting op afgesproken plaatsen ("plaats incident"). Zij sturen hun personeel, ingehuurd aannemers en vrijwilligers direct of via eigen personeel aan. Zij geven opdrachten die voortvloeien uit de Samenwerkingsregeling en zoals is afgesproken bij het tactisch overleg. Zij beoordelen de prestaties, geven hun paraaf voor de geleverde middelen en diensten en laten de facturen opsturen naar de afgesproken adressen. Zij houden de vorderingen van het werk schriftelijk bij. Deze informatie stuurt een ieder naar de eigen organisatie.

Voor overleg op *operationeel niveau in het TOV* is de beheerder TOV verantwoordelijk. Hij overlegt regelmatig met de betrokken functionarissen over de voortgang en de noodzakelijke aanpassingen ter verbetering van de uitvoering.

2.6 Operationele opschaling

Uitbreiding strandacties

Indien de strandacties niet meer vanaf één verzamelplaats uitgevoerd kunnen worden, geeft de coördinator besmeurde vogels van de gemeente dit door aan de contactpersoon RWS. Reden kan zijn dat vogels in een andere regio aanspoelen. De contactpersoon RWS neemt contact op met de desbetreffende gemeente via de AOV-er en vraagt een coördinator besmeurde vogels aan te wijzen. Ook vraagt de contactpersoon RWS aan de NZG een volgende assistent NZG aan te wijzen en aan de Chef van de Wacht om de volgende coördinator olieruimen van de regionale RWS-dienst te benaderen.

Indien zo meerdere regionale RWS-diensten en gemeenten bij de actie betrokken raken, krijgen de eerst benoemde coördinator olieopruiming RWS en coördinator besmeurde vogels van de gemeente het verzoek hun coördinatiewerk waar nodig bovenregionaal/gemeentelijk uit te breiden. Desnoods kan namens RWS de Chef van de Wacht een On Scene Coördinator aanwijzen over de strandacties die o.a. de contacten met de coördinator RWS onderhoudt; deze blijft de spil in de coördinatie van de actie.

Uitbreiding TOV

Indien in de loop van de actie het TOV uitgebreid moet worden of een volgend TOV moet worden ingericht, neemt de beheerder TOV hierover contact op met de contactpersoon RWS.

Het TOV kan gefaseerd worden ingericht en begint met een uitrusting en bemensing voor behandeling van zo'n 500 vogels. Elke keer dat deze capaciteit onvoldoende dreigt te worden zal opschaling plaats moeten vinden; zowel qua bemensing als qua materiaal en middelen. Deze gefaseerde opschaling van het TOV, dan wel het inrichten van een nieuw TOV, gaat in onderling overleg tussen de contactpersoon RWS, de beheerder TOV en de uitvoerder TOV. De contactpersoon RWS regelt via de Chef van de Wacht de uitbreiding en vraagt aan de eerste beheerder TOV coördinerend op te treden over de TOV's.

Belangrijk is dat de gekozen locatie opschaling mogelijk maakt tot zo'n 1000 vogels. Middelen en materialen voor de behandeling van de eerste 500 vogels staan bij RWS stand-by. Voor levering van aanvullende materialen en middelen zijn regelingen getroffen die door RWS geactiveerd worden.

Extra vrijwilligers

Indien de Nederlandse capaciteit aan deskundigen voor het verzorgen van besmeurde vogels te kort schiet kan de beheerder TOV de contactpersoon RWS verzoeken een oproep te doen voor buitenlandse ondersteuning. De contactpersoon RWS richt dit verzoek via de Chef van de Wacht aan het Meld- en informatiecentrum (MIC) van de Europese Unie in Brussel en informeert de stichting Sea Alarm over dit verzoek.

Mochten extra vrijwilligers nodig zijn dan kan de coördinator vrijwilligers via de beheerder TOV de contactpersoon RWS vragen de media hiervoor in te schakelen. De contactpersoon RWS regelt die aanvraag met de Chef van de Wacht.

Noodmaatregelen

Indien de assistent NZG aangeeft dat er teveel zwakke vogels op de verzamelplaats aankomen waarvoor het vervoer naar het TOV bezwaarlijk is, meldt hij dat aan de beheerder TOV. De beheerder TOV regelt dat het euthanaseren op de verzamelplaats mogelijk wordt gemaakt. Daartoe roept hij een dierenarts op onder wiens leiding dit wordt uitgevoerd en verzoekt aan de contactpersoon RWS het uitvoeren van euthanasie van grote aantallen te regelen.

Indien de contactpersoon RWS en de beheerder TOV constateren dat de capaciteit van het TOV redelijkerwijs te kort schiet ten opzichte van de grote toestroom van levende besmeurde vogels wordt besloten of het euthanaseren van grote aantallen vogels het dierenleed zal beperken. Het uitvoeren staat onder leiding van een dierenarts.

Wanneer daartoe wordt besloten regelt de contactpersoon RWS dat via de Chef van de Wacht een op afroep beschikbare aannemer het euthanaseren van grote aantallen uitvoert. De coördinator olieruiming regelt de destructie.

2.7 Bestuurlijke opschaling

Indien de omvang van de calamiteit als gevolg waarvan de vogels aanspoelen, grotere vormen aanneemt kan RWS of de gemeente kiezen voor Bestuurlijke opschaling.

GRIP	team	deelnemer RWS	deelnemer Gemeente
0	motorkap	coördinator oliebestrijding	coördinator besmeurde vogels
1	CoPI	coörd. oliebestrijding (=OvD-W)	OvD-1-brandweer (vz) coördinator besmeurde vogels
2	ROT	hoofd waterdistrict RWS	OvD-2-brandweer (vz) ambtenaar openbare veiligheid
3/4	RBT	hoofd-ingenieur-directeur RWS	Burgemeester (vz)

Figuur 4: Vertegenwoordigers RWS en Gemeente bij opschaling volgens GRIP

Als eerste zal de Burgemeester van de "trekkende" gemeente een Regionaal Operationeel Team (ROT) bijeenroepen. Namens RWS zal het districtshoofd daarin zitting nemen, van de gemeente de betrokken ambtenaar. Mocht men naar beleidsniveau opschalen, dan zal de Hoofd Ingenieur Directeur (HID) van de regionale RWS-dienst namens RWS deel nemen in het Regionaal Beleidsteam (RBT). Afstemming van de activiteiten worden in het ROT (e.v. op aanwijzingen van het RBT) geregeld. De regionale RWS-dienst meldt de resultaten uit het ROT danwel RBT terug aan de Chef van de Wacht RWS-NZ die de contactpersoon RWS inlicht. Op zijn beurt informeert hij de beheerder TOV, tenzij de beheerder TOV ook door de gemeente is uitgenodigd.

2.8 Beëindiging en financiële afhandeling

Op het strand bepalen de coördinator olieruiming RWS en de coördinator besmeurde vogels van de gemeente in hoeverre de actie ter plaatse beëindigd kan worden (niet noodzakelijk beide activiteiten tegelijk). Indien geen besmeurde vogels meer worden aangetroffen of worden verwacht melden de coördinatoren dit aan de contactpersoon RWS respectievelijk de AOV-er van de gemeente. Deze laatsten overleggen de situatie en gezamenlijk wordt besloten het verzamelen op het strand te beëindigen, hetgeen aan de coördinatoren wordt

teruggemeld. De coördinator olieruiming RWS levert de locatie schoon op aan de coördinator besmeurde vogels van de gemeente. De contactpersoon RWS informeert de beheerder TOV over dit besluit.

Indien ook het TOV gesloten kan worden (enige tijd later), meldt de beheerder TOV dit besluit aan de contactpersoon RWS en de AOV-er van de gemeente. Men overlegt over de verdere afhandeling. Indien het TOV verlaten is geeft de contactpersoon RWS de aannemer TOV opdracht het TOV te ontmantelen en de locatie schoon te maken waarna de contactpersoon RWS de locatie overdraagt aan de gemeente.

De regionale RWS-dienst en de gemeente stellen ieder een operationeel eindverslag op en sturen deze, samen met de facturen en prestatieverklaringen op naar RWS-NZ.

De beheerder TOV stelt namens de betrokken organisaties een operationeel eindrapport op en stuurt dat samen met de facturen naar RWS-NZ.

Het NIOZ stelt in opdracht van RWS-NZ een evaluatierapportage op over het effect van de ramp op de vogelpopulatie en stuurt deze, samen met de rekeningen naar RWS-NZ.

RWS-NZ maakt het eindverslag van de operationele actie.

RWS bepaalt samen met beheerder TOV en de gemeente de aandachtspunten voor de evaluatie van de actie. RWS-NZ geeft opdracht voor de evaluatie en verzorgt de nabespreking.

RWS-NZ betaalt volgens hoofdstuk 4, financiële grondslag, de rekeningen van de bij de Samenwerkingsregeling betrokken organisaties en verhaalt waar mogelijk de kosten op de vervuiler.

2.9 Wetenschappelijk onderzoek

Het NIOZ is verantwoordelijk voor de wetenschappelijke afhandeling van de dode vogels. Het verzorgt zaken zoals de identificatie van vogels (soort, sekse, leeftijd) en onderzoekt na de actie de gevolgen voor de populaties ("impact assessment"), in opdracht van RWS.

Het vervoer van de dode vogels voor onderzoek stemt het NIOZ af met de NZG-er ter plaatse. Deze houdt zowel de coördinator olieruiming van RWS als coördinator besmeurde vogels van de gemeente op de hoogte van het gewenste transport van dode vogels voor onderzoek dan wel ter destructie.

Het NIOZ verzorgt tussentijdse rapportages bij grote incidenten en adviseert RWS-NZ over de wijze waarop de schade aan de vogelpopulatie op zee beperkt kan worden.

2.10 Communicatie en persvoorlichting

Op tactisch niveau vindt uitwisselen van informatie en overleg vooral via de (mobiele) telefoon plaats. Operationeel wordt zowel mobiel als ter plaatse overlegt. Besluiten noteert een ieder in een eigen logboek. Uitwisseling van schriftelijke informatie gebeurt via fax of e-mail.

Van iedere actie waarbij RWS betrokken is, wordt door RWS een persbericht opgesteld in overleg met betrokken organisaties. Indien de actie grootschalig wordt, zal de pers om meer informatie gaan vragen, ook bij de betrokken organisaties. RWS verzorgt dan de informatie op tactisch niveau terwijl alle organisaties op uitvoerend niveau ("in het veld") de pers te woord kunnen staan over hun werkzaamheden bij voorkeur door daartoe opgeleid personeel of deskundigen. Over vragen van nut en noodzaak van de actie dient vóór beantwoording afgestemd te worden tussen RWS, beheerder TOV en gemeente. Indien de burgemeester van de gemeente de actie onder haar leiding plaatst, neemt de gemeente (delen van) de persvoorlichting, in samenspraak met RWS, over.

3 De samenwerking per organisatie met hun taken en verantwoordelijkheden

De Samenwerkingsregeling beschrijft in deel twee in hoofdlijnen de taken en verantwoordelijkheden van de organisaties die in het kader van de regeling samenwerken. Iedere organisatie wordt geacht de grote lijnen van de inzet van de eigen organisatie in de Samenwerkingsregeling verder uit te werken in een draaiboek. In dit hoofdstuk worden de samenwerkende organisaties kort toegelicht alsmede hun rol in de samenwerking.

3.1 Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat is de uitvoerende organisatie van het ministerie van Verkeer en Waterstaat. RWS heeft sinds 1 januari 2007 de status van agentschap. RWS is organisatorisch verdeeld in een bestuurlijke kern, regionale diensten en specialistische diensten.

Voor de uitvoering van de Samenwerkingsregeling zijn de regionale diensten verantwoordelijk. Voor de kusten en oevers van de Noordzee, Waddenzee en Zeeuwse delta zijn dat de diensten Noord Nederland, Noord- en Zuid Holland, Zeeland en Noordzee.

In het kader van de Waterstaatswet beschikt iedere regionale dienst over een calamiteitenorganisatie. De taken zijn gericht op de natte en droge infrastructuur in beheer van die dienst, die zijn opgedeeld in districten. De regionale verantwoordelijkheid van de calamiteitenbestrijding ligt bij het districtshoofd. De Noordzee wordt gezien als 1 regio, waarbij het operationele hoofd van de calamiteitenorganisatie de Chef van de Wacht is. Alle acties op de Noordzee vallen onder verantwoordelijkheid van de directeur Kustwacht.

Ter plaatse van het incident stelt de regionale kustdienst een coördinator olieruiming aan. Voor het vangen, verzamelen van kadavers en vervoeren van levende vogels stelt RWS materialen ter beschikking. De coördinator van RWS draagt het uitvoerende werk voor bestrijding van de olieverontreiniging over aan inspecteurs die op hun beurt ingehuurd aannemers aansturen. De functie van coördinator en inspecteur kan samenvallen.

Mocht de Burgemeester het incident, waarbij gewerkt wordt volgens de Samenwerkingsregeling, onder zijn leiding plaatsen, dan wordt RWS in zijn Operationeel team vertegenwoordigd door het districtshoofd of zijn plaatsvervanger.

Binnen RWS is afgesproken dat ten aanzien van de opstelling en uitvoering van de Samenwerkingsregeling de dienst Noordzee het voortouw heeft, mede vanuit zijn verantwoordelijkheid voor de Samenwerkingsregeling Bestrijding Kustverontreinigingen.

3.2 Ministerie van LNV

Het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) verleent Flora- en faunawet-ontheffingen aan opvangcentra voor de opvang van wilde inheemse dieren. Voor de TOV's uit deze regeling geldt dat zij als dependance van de dichtstbijgelegen vogelkustasiel(en) gezien worden. Deze vogelkustasielen dienen een Flora en faunawet-ontheffing te hebben en daarmee ook te voldoen aan de kwaliteitseisen die nu door de sector worden opgesteld.

Indien grote aantallen levende en kansrijk te verzorgen besmeurde vogels op de Waddeneilanden aanspoelen assisteert LNV bij het transport per schip van het Waddeneiland naar de vaste wal.

In het geval van een grote ramp waarbij RWS aangeeft dat grote aantallen olieslachtoffers niet meer te redden zijn kan LNV ingeschakeld worden voor advies op het gebied van het uit het lijden verlossen van grote aantallen vogels tegelijk. De uitvoering zal gebeuren door ervaren bedrijven die beschikken over diervriendelijke dodingsapparatuur.

3.3 Gemeente

Nederland is opgedeeld in gemeenten. Een gemeente wordt geleid door Burgemeester met zijn wethouders die de verschillende portefeuilles beheren. Beheer van de kusten en oevers van de kustgemeenten vallen vaak onder de dienst Stadsbeheer. Burgemeester en wethouders zijn belast met de voorbereiding op en de bestrijding van incidenten, rampen en zware ongevallen. Landelijk is bepaald tot welke veiligheidsregio een gemeente behoort. Binnen zo'n veiligheidsregio zijn duidelijke afspraken gemaakt over de gezamenlijke aanpak indien een ramp of zwaar ongeval gemeentegrens overschrijdend is. Het provinciebestuur

heeft toezichthoudende taken op dit gebied. Alle veiligheidsregio's hanteren dezelfde aanduiding van typen rampen en zware ongevallen volgens de GRIP (Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdings Procedure).

Indien grote aantallen vogels aanspoelen wordt de Ambtenaar Openbare orde en Veiligheid door RWS geïnformeerd. Besproken wordt de keuze van de locatie van het TOV in de gemeente volgens de actuele lijst van geschikte locaties langs de Nederlandse kust. De AOV-er wijst een coördinator aan voor het verzamelen op het strand en transporteren van de besmeurde vogels naar het TOV. Deze coördinator besmeurde vogels treedt op namens de gemeente en is een gemeenteambtenaar of een ambtenaar van het Waterschap, zoals in de preparatiefase van de Samenwerkingsregeling door gemeente en Waterschap is afgesproken.

De coördinator besmeurde vogels, geassisteerd door de vertegenwoordiger van de NZG, organiseert de benodigde mankracht en het vervoer van strand naar TOV, en krijgt op zijn verzoek aan de coördinator vrijwilligers deze toegewezen. Hij overlegt ter plaatse met de coördinator olieverontreiniging van RWS over de aanpak. Hij verzoekt de RWS-er materiaal voor het vangen van de vogels en dozen voor het vervoer, opgeslagen in de strandcontainers van RWS, ter beschikking te stellen.

Indien bij een incident, als gevolg waarvan grote aantallen besmeurde vogels aanlanden, coördinatie ter plaatse nodig is van meerdere gemeentelijk diensten (zoals politie, brandweer en GHOR) schaaft een gemeente op naar niveau GRIP 1 of hoger. In de uitwerking van de Samenwerkingsregeling is er vanuit gegaan dat in eerste instantie gemeentelijke opschaling niet nodig is. Mocht dat gedurende het incident niet houdbaar blijken, dan voorziet de Samenwerkingsregeling in deelname op tactisch niveau in het gemeentelijk of Regionaal Operationeel Team (GOT of ROT) van de gemeente door RWS en kan de gemeente aan de beheerder TOV vragen aan te schuiven in het ROT.

3.4 K1- klasse vogelkustasielen

In het verleden is door het ministerie van LNV aan 5 vogelkustasielen gevraagd zich te bekwaamen in de eerste lijns opvang van besmeurde vogels. Dit zijn "De Mikke" in Middelburg, "Karel Schot" in Rotterdam, "Het Vogelhospitaal" in Haarlem, "Ecomare" op Texel en "De Fûgelpits" in Moddergat. Deze worden aangeduid als K(lasse) 1 vogelkustasielen en hebben van het ministerie van LNV ontheffing voor het vangen, de opvang, schoonmaak en terugplaatsing van besmeurde vogels. Daarnaast zijn er nog vogelkustasielen waar vogels kunnen worden opgevangen, als K(lasse) 2 aangeduid.

De vogelkustasielen hebben een sterk individueel karakter, maar alle zijn hoofdzakelijk afhankelijk van de inzet van vrijwilligers. Ieder heeft zijn eigen manier van opereren, communicatie, netwerk van contacten en financieringsstructuur. Men houdt al jaren onderling contact. In 2005 besloten de K1 vogelkustasielen intensiever te gaan samenwerken. Belangrijke doelstellingen zijn meer zichtbaar te opereren (ook naar de overheid toe), de opvang en revalidatie van besmeurde vogels verder te professionaliseren en bij grote rampen samen te werken. Deze vogelkustasielen dienen een Flora en faunawet-ontheffing te hebben en daarmee ook te gaan voldoen aan de kwaliteitseisen die door de sector worden opgesteld.

Ieder vogelkustasiel heeft zijn eigen opvangcapaciteit, mede afhankelijk van het soort vogel dat binnen wordt gebracht. Vooral in de winterperiode worden regelmatig met olie besmeurde vogels voor opvang aangeboden. Indien in korte tijd meer dan 10 stuks binnengebracht worden, neemt het contact met de overige kustasielen en informeert de Kustwacht over de resultaten. De Kustwacht geeft deze informatie door aan de Chef van de Wacht van RWS-NZ. Wanneer de aantallen sterk toenemen starten de activiteiten zoals beschreven in hoofdstuk 2.

De bij deze regeling betrokken K1-klasse vogelkustasielen hebben zich in 2008 verenigd in de Stichting Olievogelopvang Nederland. Zij organiseren jaarlijks cursussen voor vrijwilligers.

3.5 NZG/NIOZ

Het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) is in 1876 opgericht en is geassocieerd met de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Het NIOZ is gevestigd op Texel. Het onderzoek richt zich op klimaatveranderingen, ecologie en duurzaamheid. De onderzoeksfaciliteiten zijn ook voor anderen beschikbaar en men verzorgt educatieve programma's. Een doorlopend onderzoeksprogramma wordt uitgevoerd naar het effect van olieverontreinigingen, met name op zeevogels. Daarbij gaat het vooral om het inschatten van de werkelijke schade, het verklaren van populatieveranderingen en verbeteren van de verzorgingsaanpak van besmeurde vogels.

Aan het NIOZ verbonden is de Nederlandse Zeevogelgroep (NZG). Eén van de activiteiten van de NZG is het regelmatig patrouilleren langs de kust door hun netwerk van vrijwilligers op zoek naar aangelande vogels. Zij nemen contact op met het NIOZ indien er mogelijk studiemateriaal wordt aangetroffen.

Ten tijde van een incident met grote aantallen aangespoelde, besmeurde vogels zal RWS de NZG verzoeken assistentie te verlenen aan de coördinator besmeurde vogels van de gemeente bij het rapen, vangen en verzamelen van levende en dode vogels.

Het NIOZ is bij een incident de aangewezen deskundige betreffende de mogelijke aanwezigheid van grote concentraties vogels op zee. Met hun advies en verificatie vanuit het kustwachtvliegtuig bij een olieverontreiniging kan mogelijk doelgerichte bestrijding worden toegepast ter verdere voorkoming van het besmeurd raken van de op zee verblijvende vogels. Tevens kan het NIOZ adviezen geven over de schoonmaakaanpak van de aangetroffen besmeurde vogels.

3.6 Sea Alarm

De Stichting Sea Alarm is in 1999 in Nederland opgericht met het doel de internationale expertise te bundelen en beschikbaar te maken voor het effectief bestrijden van incidenten op zee waarin fauna betrokken raakt. Daartoe bouwt het werkrelaties op met dierenopvangcentra en wetenschappers in Europa en daarbuiten, maar ook met Europese overheden en industrie.

Sea Alarm is de drijvende kracht achter het IPIECA rapport "A guide to oiled wildlife response planning" en heeft voor de Vlaamse overheid het Interventieplan voor besmeurde vogels opgesteld.

Ten tijde van een incident stelt Sea Alarm kennis over en contacten met het internationale netwerk aan vogeldeskundigen als adviseur ter beschikking.

3.7 NOIVBD

Het Diagnostisch Laboratorium van het Nederlands Onderzoek Instituut voor Vogels en Bijzondere Dieren (NOIVBD) is een onafhankelijk laboratorium en werkt uitsluitend voor vogels, bijzondere dieren en diertuindieren en wilde fauna. Het NOIVBD heeft zich gespecialiseerd in pathologisch en microbiologisch onderzoek van zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen en invertebraten.

Ten tijde van een incident kan het NOIVBD de beheerder TOV assisteren en verzorgt de inzet van dierenartsen.

3.8 Diergaarde Blijdorp

Diergaarde Blijdorp in Rotterdam zet van oudsher vrijwilligers in bij ondersteunende taken in de diertuin. Voor de organisatorische kant van deze ondersteuning is een coördinator vrijwilligers in dienst.

Ten tijde van een incident zal deze coördinator de beheerder TOV assisteren voor het coördineren van de inzet van vrijwilligers in zowel het TOV als op verzoek van de coördinator besmeurde vogels op het strand.

4 Relevante regels en procedures

In dit hoofdstuk worden een aantal regels en procedures in hoofdlijnen besproken. In Deel 2 wordt, waar nodig, extra informatie gegeven. In Deel 3 zijn relevante documenten als bijlage opgenomen.

4.1 Regels omtrent veiligheid en gezondheid van mensen

Bij het laten uitvoeren van werkzaamheden door werknemers van eigen organisatie of ingehuurde bedrijven moeten wettelijke regels in acht worden genomen met betrekking tot de veiligheid en gezondheid. Deze gelden ook voor in te zetten vrijwilligers.

Wet – en regelgeving die van toepassing is op het werk tijdens bestrijdingsoperaties en handelingen m.b.t. oliebesmeurde vogels zijn:

- De Arbeidsomstandighedenwet (met het Arbeidsomstandighedenbesluit)
- De Wet milieugevaarlijke stoffen (WMS).

Vanwege mogelijke aanwezigheid van het vogelgriepvirus of andere ziekten, moeten personen die olieslachtoffers verzamelen beschermende kleding aan, bestaande uit tenminste handschoenen en mondkapje.

4.2 Behandeling met olie verontreinigd afvalwater en afvalproductie

Verschillende regelingen zijn van kracht voor de behandeling van met olie verontreinigd afvalwater en de opslag en verwerking van met olie verontreinigde afvalstoffen en dode dieren.

Afvalwater

Het olie- en detergent houdend afvalwater dat vrijkomt bij het schoonmaken van vogels dient beoordeeld te worden in het kader van WVO. Om te bepalen in hoeverre de lozing van dit afvalwater vergunningplichtig is, zal de gemeente/provincie een monster kunnen nemen na een eerste proefwassing. Afhankelijk van de uitkomst hiervan kan in overleg worden besloten om bijvoorbeeld het meest vervuilde waswater op te vangen en door een verwerkingsbedrijf te laten afvoeren

Algemeen met olie verontreinigde afvalstoffen

Hieronder zijn onder meer begrepen dode dieren, zand, papier, olie, plastic, etc. Aangezien al deze afvalstoffen met olie verontreinigd zijn, dienen deze te worden beschouwd als chemisch afval.

Deze afvalstoffen dienen vervoerd, opgeslagen en verwerkt te worden in overeenstemming met de milieuwetgeving hieromtrent.

Bijkomende regelgeving specifiek voor dode dieren

Destructie kan alleen bij dode vogels waar geen of betrekkelijk weinig olie op zit.

Indien er veel olie op de dode vogel zit dan dient deze te worden beschouwd als chemisch afval en overeenkomstig te worden afgevoerd.

4.3 Afhandeling levende vogels

In Deel 2 wordt de afhandeling van levende vogels stapsgewijs besproken. Deze activiteiten zijn verder uitgewerkt in het “protocol K1 vogelkustasielen” aanwezig bij elk K1 vogelkustasiel en is als bijlage in Deel 3 opgenomen. Deze protocollen beantwoorden aan internationaal gerespecteerde “best practices” en zijn in het kader van deze Samenwerkingsregeling vastgesteld. Alle medewerkers, vrijwilligers en betrokken organisaties die met de levende vogels in aanraking komen worden geacht deze protocollen na te leven.

De beste mogelijke behandeling van de olieslachtoffers streeft de volgende doelen na: een goede accommodatie en uitrusting

- werken met een goed protocol
- minimale stress (visueel en geluid)
- kennis van de toestand van elke vogel
- terug naar zee binnen 14 dagen

- besluitvorming bij 'hopeloze gevallen' **Afhandeling van dode vogels**

Op aangeven van het NIOZ worden dode vogels opgestuurd en onderzocht op basis van een vastgesteld onderzoeksprotocol gewerkt.

Dode vogels die niet nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek worden op het strand en in het TOV verzameld in daarvoor door RWS beschikbare vaten. RWS verzorgt de destructie volgens de daarvoor geldende wettelijke regels.

Deel 3 behandelt de handelwijze bij het aantreffen van dode olieslachtoffers in meer detail.

4.5 Deskundigen en vrijwilligers

In de eerste plaats zullen door de coördinator vrijwilligers deskundigen en ervaren vrijwilligers van de vogelkustasielen worden opgeroepen.

Tevens kunnen personen die zich na een oproep melden, geselecteerd worden op geschiktheid. Basisinformatie over de inzet van vrijwilligers zal op de website van de Stichting Olievogelopvang Nederland vermeld worden. Andere websites kunnen daarnaar verwijzen.

Alle deskundigen en vrijwilligers dienen te voldoen aan minimale gezondheidseisen. De veiligheid en de werkomstandigheden op het strand en in de opvangcentra zal onder eindtoezicht staan van de coördinator vrijwilligers.

Iedere betrokken deelnemer zal een instructie ontvangen omtrent de veiligheids- en gezondheidsbepalingen. Via een ondertekende verklaring (zie Bijlage 3) verklaart men zich aan een aantal bepalingen en richtlijnen te zullen houden. Op basis van die verklaring kan de vrijwilliger ondergebracht worden in een algemene ongevallenverzekering die door de K1 klasse vogelkustasielen voor dit doel is afgesloten.

Van alle vrijwilligers en deskundigen die deelnemen aan de uitvoering wordt verwacht dat zij de instructies van de personen onder wiens leiding men geplaatst is, opvolgen en geen initiatieven nemen die buiten de Samenwerkingsregeling vallen. Gebeurt dit wel dan kunnen betrokkenen uit de operatie worden verwijderd.

Vrijwilligers kunnen worden ingezet voor:

- het vangen van de nog levende olieslachtoffers,
- voor het verzamelen van dode vogels.
- Voor het transport van verzamelde vogels
- allerlei hand,- en spandiensten met betrekking tot de opvang en verzorging van vogels.
- administratieve doeleinden zoals registratie
- algemene ondersteuning (catering e.d.)

4.6 Financiële grondslag

Eén van de doelstellingen van de Samenwerkingsregeling is om de kosten van een actie te beperken en de schadevergoedingsprocedures te bevorderen. Daarom zal voor het verkrijgen van compensatie één enkele, d.w.z. gebundelde, claim opgesteld worden door Rijkswaterstaat. De praktijk wijst uit dat een claim, die opgesteld is door alle getroffen partijen tezamen, sneller kan worden afgehandeld en daardoor succesvoller zal zijn dan wanneer iedere partij hierin zijn eigen, niet afgestemde, koers vaart.

Belangrijk is de afzonderlijke dossiers binnen de gebundelde claim goed op elkaar af te stemmen. Verder zal ieder dossier moeten voldoen aan de, overigens niet al te gecompliceerde, richtlijnen die zijn opgesteld onder de *1992 Fund Convention*, waarvan Nederland partij is (zie *1992 Fund Convention Claims Manual 2002*).

Gedurende de uitvoering van de actie neemt RWS de operationele kosten op zich voor de in het kader van deze Samenwerkingsregeling uitgevoerde taken. Het gaat om de aantoonbaar gemaakte directe kosten, ambtelijke kosten en administratieve kosten. Om Rijkswaterstaat kansrijk te houden in het verhalen van de kosten op de dader van de verontreiniging, dienen de aantoonbaar gemaakte kosten redelijk, billijk en proportioneel te zijn.

De basis voor de gemaakte kosten zijn facturen en onderbouwende documenten die rechtstreeks met de ramp te maken hebben. Met documenten worden onder meer opdrachten, ingevulde urenstaten (zie Bijlage 3) en aantekeningen bedoeld. Aantekeningen kunnen verslagen van overlegbijeenkomsten tijdens de actie zijn, maar ook vastlegging van de inzet van personen die in rekening zijn gebracht. Daarbij dient zo nauwkeurig mogelijke de tijdsbesteding (hoelang aan welke taak) worden vermeld.

Mochten er tijdens de uitvoering vragen over de declareerbaarheid van kosten zijn, dan zal de contactpersoon Rijkswaterstaat hierover ruggespraak houden met de eigen organisatie. De gemaakte afspraak wordt schriftelijk vastgelegd. Indien meer tijd nodig is, benoemen Rijkswaterstaat en Gemeente ieder een functionaris die dit punt verder gezamenlijk afhandelen.

4.7 Aansprakelijkheid

Bij de afhandeling van een ramp waarbij grote aantallen besmeurde vogels aanspoelen, zoals aangegeven in deze regeling, zijn de hoofdtaken onder drie partijen verdeeld, te weten Rijkswaterstaat, de gemeente en de samenwerkende K1 vogelkustasielen. Door ondertekening van de Samenwerkingsovereenkomst gaan deze partijen akkoord met deze taakverdeling. De uitvoering van de werkzaamheden die tot die hoofdtaken behoren, geschieden voor risico en verantwoordelijkheid van deze genoemde partijen. Indien een K1 vogelkustasiel aansprakelijk wordt gesteld neemt Rijkswaterstaat de afhandeling hiervan over.

Een speciale vermelding geldt voor vrijwilligers die als geregistreeerde deelnemers aan de actie te boek staan. Deze vallen onder de algemene gezondheidsverzekering van het K1 vogelkustasiel, zoals vermeld in hoofdstuk 4.5. Indien zij aansprakelijk worden gesteld voor de gevolgen van hun werkzaamheden voor het K1 vogelkustasiel en naderhand blijkt dat deze verzekering onvoldoende dekking biedt tegen ingediende claims neemt Rijkswaterstaat de afhandeling van deze aansprakelijkheid op zich.

5 Lijst van de gebruikte afkortingen

AOV-er	Ambtenaar Openbare orde en Veiligheid van de gemeente, ook wel de Beleidsmedewerker Openbare Veiligheid (BOV) genoemd
CoPI	Coördinatie Plaats Incident
CvdW	Chef van de Wacht van RWS-NZ
HID	Hoofd Ingenieur Directeur van een Rijkswaterstaatsdienst
K-1	Klasse 1, aanduiding dat het vogelkustasiel ontheffing heeft voor het Behandelen en vrijlaten van olievogels
KWC	Kustwacht Centrum. Operationeel centrum binnen Kustwachtorganisatie. Gevestigd te Den Helder
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
NIOZ	Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek van de Zee
NOIVBD	Nederlands Onderzoek Instituut voor Vogels en Bijzondere Dieren
NZG	werkgroep Nederlandse Zeevogel Groep
RBT	Regionaal Beleidsteam
ROT	Regionaal operationeel team
RWS	Rijkswaterstaat, Directoraat-Generaal onder Ministerie van Verkeer en Waterstaat
RWS-regio	regionale dienst van Rijkswaterstaat
RWS-NZ	Rijkswaterstaat Noordzee.
SBK	Samenwerkingsregeling Bestrijding Kustverontreinigingen RWS-diensten
TOV	Tijdelijk Opvangcentrum Vogels
V&W	ministerie van Verkeer en Waterstaat
WMS	Wet milieugevaarlijke stoffen
WVO	Wet Verontreiniging Oppervlakte wateren